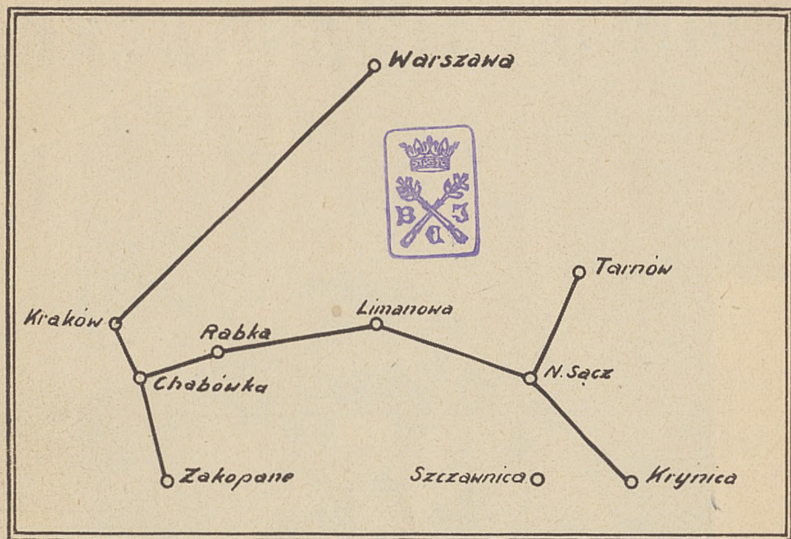
POWIAT LIMANOWSKI

Niedźwiedź. Stroje ludowe. *Mal. J. Pieniążek.*

OPRACOWAŁ ST. IŁOWIECKI
Sekretarz Wydziału Powiatowego

WYDAWNICTWO WYDZIAŁU POWIATOWEGO W LIMANOWEJ
(POWIATOWA KOMISJA LETNISKOWO-TURYSTYCZNA)

Mapka połączeń kolejowyoh.

MIĘDZY dwoma największymi w Polsce szlakami turystycznymi: Kraków, Chabówka, Rabka, Zakopane oraz Kraków, Tarnów, Nowy Sącz, Krynica — leży w pośrodku, w przepięknej, górskiej okolicy powiat limanowski t. zw. Podhale Mszańsko-Limanowskie.

Ziemia to górzysta i lesista, leżąca w Beskidach Magurskich, a obejmująca Gorce właściwe oraz obszar t. zw. Gór wyspowych.

Wsie leżą skupione głównie w trzech dolinach: od zachodu Raby z Mszanką i Porębą, od południa Kamienicy wraz z dopływami, od północnego wschodu Łososiny wraz z dopływami.

Południową granicę powiatu stanowi najpiękniejsze pasmo Beskidów Magurskich długości około 20 klm. ze szczytami: Obidowiec 1.102 mtr., Turbacz 1.311 mtr., Kiczora 1.284 mtr., Jaworzynka 1.288 mtr. oraz Gorc 1.229 mtr.

Powiat przecina od zachodu na wschód linja kolejowa Chabówka—Rabka—Nowy Sącz. Widoki z okien pociągu na całej przestrzeni od Mszany Dolnej przez Dobrą, Tymbark, Limanową do Męciny zaliczane są do najpiękniejszych w Polsce, trasa bowiem tej linji biegnie falisto na wysokości od 400 do 572 mtr. nad poziomem morza.

W zaraniu dziejów był powiat limanowski jednolitą, górzystą puszczą leśną. Osadnictwo ludzkie posuwało się tu zwolna od równiny krakowskiej, ziemi wielickiej i bocheńskiej. Przez ziemię limanowską wiodły

Limanowa. Kościół. *Fot. H. Schabenbeck.*

Mszana Dolna. Widok ogólny. *Fot. H. Schabenbeck.*

odwieczne szlaki drożne, któremi Rzymianie sprowadzali bursztyn od Bałtyku drogą lądową, zaś droga z Krakowa na Stary Sącz przez Rybie, Łososinę i Ujanowice była traktem łączącym Polskę z Węgrami.

Stolica powiatu — miasto Limanowa — leży w zachodniej części powiatu, a założone zostało w XVI wieku obok dawnej osady Stara Wieś. Założycielem miasta był A. Jordan, Pan na Zakliczynie i Bobowej, przyczem pierwotna nazwa miasta, od nazwiska założyciela brzmiała Jordanów.

W późniejszych czasach, możliwie dla odróżnienia od Jordanowa w powiecie myślenickim zmieniono nazwę na Willmanów, następnie na Illmanowa, a dopiero w pierwszej połowie XVIII w. występuje nazwa Limanowa. Rządy miasteczka sprawowane były na podstawie prawa magdeburskiego, nadającego między innemi użycie pręgierza i miecza. Prawa powyższe nadał miasteczku król August II Mocny.

Równocześnie z założeniem miasteczka zbudowany został kościół w Limanowej, który spalił się w 1769 r. Odbudowany wkrótce na nowo, został w 1911 roku zburzony by ustąpić miejsca obecnemu kościołowi murowanemu, z kamienia ciosowego, według projektu inż. arch. Zdzisława Mączyńskiego, przyczem styl jego jest kombinacją gotyku z motywami staropolskiemi. Wnętrze kościoła jest dziełem znanego rzeźbiarza Wojciecha Durka. W głównym ołtarzu umieszczona jest figura

cudownej Matki Boskiej Limanowskiej. Jest to praca rąk nieznanego rzeźbiarza z początku XVI w.

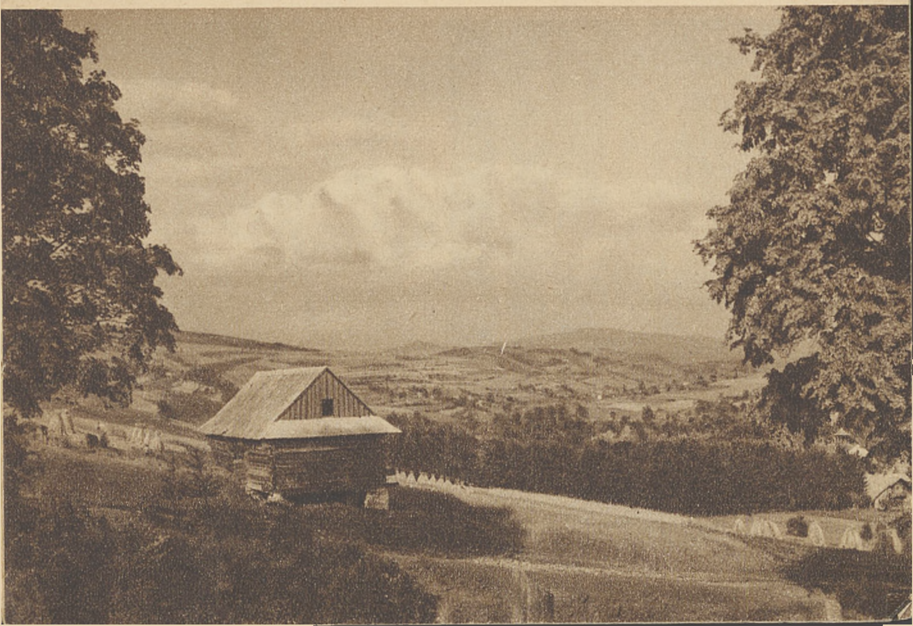
Godne są również uwagi stare domy podcieniowe w rynku miasteczka.

W wojnie światowej był powiat limanowski najdalszym etapem, do którego na zachodzie dotarła nawała rosyjska, a wielka trzydniowa bitwa (8—11. grudnia 1914 r.) która rozegrała się tuż pod miastem, uwieczniona została wzniesieniem na wzgórzu Jabłoniec (624 m) wysokiego obelisku, obok którego znajduje się mauzoleum poległego pułkownika węgierskiego O. Muhra oraz duży cmentarz wojenny.

W historji Legjonów Polskich odegrał powiat limanowski bardzo znaczną rolę. Na jego terenie w starym dworze w Stróży — w lecie 1913 r. — urządził Józef Piłsudski »Pierwszą Oficerską Szkołę Strzelecką«. Dziś tablica pamiątkowa zdobi budynek, zamieniony na szkołę powszechną.

W tutejszym też powiecie w rok później staczał Józef Piłsudski swe pierwsze walki, opisane w Jego magdeburskich pamiętnikach: »Moje Pierwsze Boje« — a mianowicie: 24. XI. 1914 r. utarczki kawalerji pod Słopnicami i Kamienicą, — 25. XI. 1914 r. bitwa pod Limanową, 27. XI. 1914 r. bitwa na przełęczy Chyszówki oraz utarczki w Dobrej, — 29 i 30. XI. 1914 r. bitwa pod Chyszówkami, Jurkowem i Dobrą, — 1 i 2. XII. 1914 r. bitwa 3-ch bataljonów pod Słopnicami.

Widok z Poręby Wielkiej na Niedźwiedź. *Fot. H. Schabenbeck.*

Dzięki dogodnemu klimatowi górskiemu, różnorodności krajobrazów i pięknu okolic, miejscowości powiatu limanowskiego stanowią wymarzone ośrodki letniskowe dla ludzi przepracowanych i wyczerpanych nerwowo, szukających odpoczynku i poratowania zdrowia.

Z letniskowych miejscowości na pierwsze miejsce wybija się Mszana Dolna (404 m. npm.) — miasteczko w dolinie Raby nad jej dopływem Mszanką. W miejscu st. kolejowa, poczta, kościół, lekarz, apteka, bibljoteka, sklepy i restauracje. Domy góralskie umeblowane, kilkanaście will i pensjonatów. Schronisko dla wycieczek szkolnych w szkole powszechnej. P. w. wycieczek na Lubogoszcz, Szczebel, Śnieżnicę, Ćwilin, Wielki Luboń, Kudłoń i Turbacz. Okoliczne wsie: Raba Niżna, będąca jakgdyby przedłużeniem Rabki, Słomka i Mszana Górna mają wiele odpowiednio dostosowanych domów góralskich do ruchu letniskowego.

Kasinka Mała (400 m. npm.) bardzo uczęszczane letnisko od lat kilkunastu. St. kolejowa, poczta, lekarz, apteka w Mszanie Dolnej (5 klm.) w miejscu kościół i sklepy. Domy góralskie umeblowane, wille i pensjonaty. W miejscowości tej na Lubogoszczy znajduje się obóz Y. M. C. A. dla młodzieży na wysokości około 700 m. npm., położony nad górskiem jeziorkiem t. zw. »Żabiem Okiem«.

Kasina Wielka (572 m. npm.) — najwyżej położona miejscowość letniskowa, skąd roztacza się obszerny widok na stronę północną na

Gorce. Rezerwat im. W. Orkana. *Fot. Dr. S. Jarosz.*

Łososina Górna. Szkoła Rolnicza. *Fot. H. Schabenbeck.*

Pogórze aż po puszczę Niepołomicką. St. kolejowa, kościół z XVI w., poczta i sklepiki w miejscu. Miejsce licznych kolonij i obozów dla młodzieży szkolnej.

Niedźwiedź (480 m. npm.) górska wioska pod Turbaczykiem — 6 i $^1/_2$ klm. na południe od Mszany Dolnej. St. kolejowa Mszana Dolna, poczta, kościół starożytnej drewnianej struktury z 1695 r., sklepy, restauracja w miejscu. Domki góralskie umeblowane. P. w. wycieczek na Turbacz i w Gorce.

Poręba Wielka (485 m. npm.) wioska oddalona o 1 klm. na zachód od Niedźwiedzia. St. kolejowa Mszana Dolna, poczta, kościół, sklepy w Niedźwiedziu. Miejsce urodzenia wielkiego piewcy Podhala Władysława Orkana, który życie tut. górali oraz piękno i charakter przyrody odmalował w swych utworach: »W Roztokach« — »Komornicy« — »Kostka Napierski« — »Drzewiej«. W tej też miejscowości, znajduje się pod Groniem (767 m. npm.) willa tegoż poety oraz rezerwat przyrodniczy pierwotnej puszczy karpackiej 120 ha. im. Władysława Orkana. Poręba Wielka znana jest jako wielka kolonja wakacyjna dla młodzieży krakowskich szkół średnich. W pobliżu budynków kolonji znajduje się dwór hr. Wodzickich, z godnym uwagi starym śpichlerzem drewnianym z 1753 r., oficynami ze staropolskim dachem mansardowym oraz piękny park z okazami 600-letnich olbrzymich wiązów. Domki góralskie ume-

Gorce. Widok z Lubonia.

Fot. St. Mucha.

Limanowa. Widok ogólny. *Fot. H. Schabenbeck.*

blowane oraz pomieszczenia we dworze. P. w. wycieczek na Obidowiec i Turbacz.

Olszówka (445 m. npm.) wioska górska, na południowy zachód od Niedźwiedzia. St. kolejowa Mszana Dolna, poczta, sklepy w Niedźwiedziu, kościół drewniany z XVII w. w miejscu. Mieszkania w domkach góralskich.

Łososina Górna (250 m. npm.) wioska nad rzeką Łososiną. St. kolejowa, kościół drewniany z XV w., sklepy w miejscu, poczta w Limanowej (6 klm.). W miejscowości tej znajduje się siedziba znanej Górskiej Szkoły Rolniczej, którą każdy, przybywający do ziemi limanowskiej powinien zwiedzić, celem obejrzenia »Pierwszej Karpackiej Serowarni«, wyrabiającej doskonałe i tanie sery ementalskie, warsztatów tkackich z wyrobami samodziałowemi oraz wytwórni win owocowych. Domy wiejskie umeblowane oraz pensjonat przy Górskiej Szkole Rolniczej.

Limanowa (406 m. npm.) miasto powiatowe. St. kolejowa, poczta, kościół, lekarze, apteka, sklepy, restauracje w miejscu. Dobrze urządzone domy i wille, pensjonaty w sąsiednich dworach. Miła przechadzka (7 klm.) w dolinę rzeki Łososiny przez Młynne, miejsce rodzinne poety J. Żuławskiego. W pobliżu miasta o 2 klm. osada Sowliny z wielką rafinerją nafty, gdzie można również otrzymać pomieszczenia w domkach

umeblowanych i willach. P. w. wycieczek na Modyń, Cichoń, Jabłoniec, Jaworz i Łysą Górę (tereny narciarskie).

Przyszowa (402 m. npm.) miejscowość letniskowa 14 klm. na południowy wschód od Limanowej. St. kolejowa, poczta Limanowa, kościół, sklepy w miejscu. Posiada pensjonat w zakładzie wodoleczniczym dr. Żuk-Skarszewskiego.

Tymbark (427 m. npm.) miasteczko. St. kolejowa, poczta, lekarz, apteka, sklepy, restauracja i kościół w miejscu. W rynku godny widzenia stary wodociąg grawitacyjny. W bliskości rzeka Łososina. Domy umeblowane i wille. P. w. wycieczek na Łopień, Cichoń i Modyń.

Dobra (494 m. npm.) wioska — licznie uczęszczana miejscowość letniskowa. St. kolejowa, poczta, sklepy, restauracja, kościół drewniany z 1661 r. w miejscu. Domy wiejskie umeblowane, wille. P. w. wycieczek na Śnieżnicę, Ćwilin, Łopień i Mogielnicę.

Szczyrzyc (322 m. npm.) osada średniowieczna Opactwa Cystersów. St. kolejowa Dobra (13 klm.) — lub dojazd autobusem z Krakowa (1 i $^1/_2$ godz.), poczta, sklepy, lekarze, kościół Opactwa w stylu barokowym z XIII w. w miejscu. W pobliżu znajduje się zabytkowa grupa skał t. zw. »Kamień« oraz pustelnia. Na miejscu znajduje się browar, wyrabiający znane z dobroci piwo. Domy wiejskie umeblowane, wille i pensjonaty.

Kamienica (520 m. npm.) wioska górska pod Gorcami oraz Szcza-

Tymbark. Widok ogólny. *Fot. H. Schabenbeck.*

wa (680 m. npm.) w przyszłości stacja klimatyczna i zdrojowisko, ze względu na doskonałe źródła mineralne (szczawy alkaliczno-słone, analogiczne do szczawnickich). St. kolejowa Tymbark (21 klm.), poczta, sklepy, kościół w miejscu. Obie miejscowości położone nad dopływem Dunajca, Kamienicą dają możność rybołóstwa (pstrągi). W Kamienicy stary dwór wraz z pięknym parkiem z zabytkowemi sosnami amerykańskiemi. Domki góralskie umeblowane. Tereny campingowe. P. w. wycieczek w Gorce.

Laskowa (310 m. npm.) wioska w dolinie Łososiny. St. kolejowa, poczta w Limanowej (12 klm.), kościół w miejscu. Stary dwór, z zabytkową kaplicą arjańską. Domki wiejskie, pensjonat we dworze. Piękne okolice.

Pod względem turystycznym jest Podhale Mszańsko-Limanowskie terenem dotąd mało znanym, posiada jednak wiele ciekawych tras opisanych w »Przewodniku po Beskidach Zachodnich i Pieninach« K. Sosnowskiego tom I.

Do najciekawszych należą wycieczki w Gorce — na Turbacz (1311 m.) od strony Mszany Dolnej przez Porębę Wielką, Koninki na Obidowiec (6 godz.), albo szlakiem na Hucisko — znaki niebieskie — (5 godz.), lub też z Mszany Dolnej, Niedźwiedź, Groń, drogą Orkana na halę Łąki, Turbaczyk pod Kopieniec — znaki zielone — (6 godz.) oraz wycieczki

Dobra. Widok na Śnieżnicę. *Fot. H. Schabenbeck.*

Szczyrzyc. Kościół Opactwa Cystersów. *Fot. H. Schabenbeck.*

na Jaworzynę (1288 m.), Średniak (1205 m.), Gorc (1229 m.), Przysłop (1187 m.) i Kudłoń (1276 m.).

Inny zupełnie charakter mają wycieczki w Beskid Wyspowy — stanowiący odosobnione szczyty, niewiążące się w pasma. Wycieczki (półdniowe) na te łatwo dostępne szczyty są następujące: Luboń Wielki (1023 m.) ze schroniskiem P. T. T. na szczycie z wejściem do Raby Niżnej i Mszany Dolnej. Ciecień (855 m.) z wejściem od Szczyrzyca. Lubogoszcz (967 m.) z wejściem od Mszany Dolnej i Kasiny Wielkiej wzgl. Kasinki Małej. Szczebel (977 m.) z bardzo ciekawą jaskinią lodową z wejściem od Glisnego. Śnieżnica (1006 m.) z wejściem od Dobrej lub Kasiny Wielkiej. Ćwilin (1060 m.) z wejściem od Dobrej przez Jurków, Wilczyce lub od Kasiny Wielkiej przez Gruszowiec. Mogielnica (1171 m.) z wejściem od Dobrej i Jurkowa wzgl. od Tymbarku lub od strony Szczawy. Do najłatwiejszych zaliczane są wycieczki na: Kostrzę (730 m.) z wejściem od Rupniowa, Kamionną (805 m.) z wejściem od strony Laskowej, Szałasz (909 m.) i Jaworz (920 m.) z wejściem od Limanowej wreszcie na Łysą Górę (785 m.) z wejściem od Limanowej.

Wszelkich informacyj, co do miejscowości letniskowych w powiecie, udziela bezpłatnie: Powiatowa Komisja Letniskowo-Turystyczna w Limanowej (Wydział Powiatowy). O informacje szczegółowe co do mieszkań oraz w sprawie przyjmowania zgłoszeń należy się zwracać do na-

Laskowa. Dwór. *Fot. H. Schabenbeck.*

stępujących Gminnych Komisyj Letniskowo-Turystycznych (Zarząd Gminny):

1. Mszana Dolna I — dla letnisk Mszana Dolna i Słomka.

2. Mszana Dolna II — dla letnisk Raba Niżna, Mszana Górna, Kasinka Mała i Kasina Wielka.

3. Niedźwiedź — dla letnisk Niedźwiedź, Poręba Wielka i Olszówka.

4. Limanowa wieś — dla letnisk Sowliny, Łososina Górna.

5. Łukowica — dla letniska Przyszowa.

6. Tymbark — dla letniska Tymbark, Zamieście.

7. Dobra — dla letniska Dobra, Jurków.

8. Jodłownik — dla letniska Szczyrzyc.

9. Kamienica — dla letniska Kamienica i Szczawa.

10. Ujanowice — dla letniska Laskowa.

Rzeka Łososina.

Fot.
H. Schabenbeck.

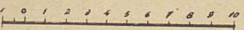

Schronisko
P. T. T.
na Wielkim
Luboniu
w Gorcach.

Fot.
J. Jaroszyński.

Powiat Limanowa

Skala 1:200,000

Dobczyce
Krasne
Szczyrzyc
Jodłownik
Wilkowisko
Skrzydlna
Rybie N.
Bochnia
Łąkowa
Strzeszyce
Ujanowice
Jakóbkowice
Łososina Gór.
Sowliny
Sałasz
△ 909
921 △
Jaworz
785 △
Łysa Góra
Kasina Wielka
Lubogoszcz
967 △
Kasinka Mała
Tymbark
Zamieście
Dobra
△ 951
Łopień
Śnieżnica
△ 1006
Gruszowiec
Słopnice
Limanowa
Mecina
Rozdziele (rz. Łososina)
Nowy Sącz
Stara Wieś
Szczebel △ 977
rz. Raba
Jurków
△ 1060
Ćwilin
1171 △
Mogielnica
Mszana Dolna
Mszana Górna
Wielki Luboń 1023
Raba Niżna
Podobin
Zalesie
Modyń
1082
Przyszowa
Niedźwiedź
767 △ Gorc
Lubomierz
Sączany
Olszówka
Poręba Wielka
Rabka
Kamienica
Kamienica
Świdnik
Owieczka
Rogi – Stary Sącz
1190 △ Obidowiec
1211 △ Turbacz
1276 △ Kudłoń
1229 △ Gorc
Zabrzeż

Objaśnienia:
○ Ośrodki Letniskowe
drogi bite
drogi bite projektow.
kolej żelazna
rzeki i potoki
△ szczyty
drogi gruntowe utrzym.

Wykonał:
technik

Limanowa w czerwcu 1936 r.

Drukarnia Narodowa w Krakowie.